

μνημεία του Ελληνισμού

Πέργαμος - Έφεσος - Σάμος

Κείμενο-Φωτό: **ΙΩΑΝΝΗΣ ΞΗΡΟΣ**

Προσκυνηματική εκδρομή σε τρία εμβληματικά μνημεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού πραγματοποιήσε ο γράφων, μέλος του ΕΟΣ Αχαρνών και ταξιδευτής του κόσμου, από 6 έως 14 Σεπτεμβρίου 2012.

Το πρωινό της 6ης Σεπτεμβρίου επιβιβαστήκαμε στο καράβι της γραμμής Μυτιλήνη-Αϊβαλί. Στην ωραία παραλιακή αυτή κωμόπολη παρουσιάζεται σε μικρογραφία ο τρόπος ζωής και η ευμάρεια των Ελλήνων πριν το 1922.

Πανέμορφες βίλες, επιβλητικά κτίρια, ελαιστριβεία, σαπυνοποιεία, όλα πρώην ιδιοκτησίες Ελλήνων μαρτυρούν την προκοπή και τον πολιτισμό ενός λαού για τον οποίον η ιστορία επεφύλαξε κακή μοίρα.

Η μεγάλη συγκίνηση της ημέρας ήταν η επίσκεψη στο Ασκληπιείο της Περγάμου, το οποίο μαζί με την Ακρόπολη, στην οποία υπήρχε ο ναός του Δία και το Αμφιθέατρο, είναι ότι απέμεινε από την περίοδο του βασιλείου των Ατταλιδών κατά την

Ελληνιστική Περίοδο της ιστορίας μας, δηλαδή από το θάνατο του Μ. Αλέξανδρου μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση (4ος-5ος αιών. π.Χ.)

Η Πέργαμος είναι η πανάρχαια πόλη, φρούριο του λυδικού βασιλείου πριν την περσική κατάκτηση. Ο Ατταλος, στρατηγός του Μ. Αλέξανδρου και κληρονόμος της Μικράς Ασίας την έκανε πρωτεύουσά του. Το Ασκληπιείο της Περγάμου έργο του 4ου αιώνα αποτελούσε με τα αντίστοιχα της Κω και της Επιδαύρου την τριλογία των αρχαίων Ασκληπιείων - θεραπευτηρίων όπου σπούδαζαν ιατροί και εθεραπεύοντο ασθενείς. Εκτός από το θέατρο, υπάρχουν εκεί ερείπια της Ιεράς Οδού, απομεινάρια αρχαίων φαρμακείων, λουτρά ασθενών, τμήματα κτιρίων όπου εθεραπεύοντο ακόμη και ψυχοσθενείς και ό,τι απέμεινε από το ναό της Υγείας. Οι Ρωμαίοι Αυτοκράτορες Αδριανός και Καρακάλλος επισκέφθηκαν το χώρο (ο δεύτερος ως ασθενής) και τον εκόσμησαν με ανάκτορα (τα ερείπια του ανακτόρου του Αδριανού ευρίσκεται στην Ακρόπολη της Περγάμου) και σειρές δωρικού, κορινθιακού και ιωνικού ρυθμού.

Χιλιάδες επισκέπτες από όλον τον κόσμο επισκέπτονται τα ιερά αυτά ερείπια-μάρτυρες ενός αξεπέραστου πολιτισμού.

Κατόπι στο Μουσείο Γεωφυσικής Ιστορίας του Σιγρίου, ενός χωριού εκπληκτικής αρχιτεκτονικής, ενημερωθήκαμε για τη μεγάλη έκρηξη ενός ηφαιστείου στην περιοχή όπου τώρα είναι η Ανατολική Λέσβος, ενώ τότε, πριν 20 εκατομμύρια χρόνια ήταν συνεχής ξηρά, χωρίς θάλασσα, καλυμμένη από πυκνό δάσος και κατοικημένη από προϊστορικά ζώα μεγάλων διαστάσεων.

Το περίφημο Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου είναι στην πραγματικότητα διάσπαρτοι κορμοί και ριζικά συστήματα που μετά την έκρηξη καλύφθηκαν σταδιακά από λάσπη και σε συνδυασμό με τα υπόγεια ύδατα που τότε περιείχαν πυρίτιο απολιθώθηκαν και ορισμένα σώζονται στο Μουσείο και στον περιβάλλοντα χώρο.

Στο Μουσείο παρουσιάζεται όλη η γεωφυσική ιστορία της Γης και αν λάβουμε υπόψη ότι μόνο στο Σίγρι της Λέσβου και στο Εθνικό Πάρκο Yosemite Καλιφόρνιας ΗΠΑ. υπάρχουν απολιθωμένα «δάση» τότε η περιοχή αυτή αξίζει οπωσδήποτε μια επίσκεψη.

Η επόμενη μέρα 8/9 ήταν αφιερωμένη στον Όλυμπο Λέσβου, ο οποίος με τα 980 μέτρα του είναι το υψηλότερο βουνό του νησιού. Εκκίνηση από την Αγιάσο (400μ υψόμετρο) την 11:00 π.μ. και πορεία προς κορυφή, πλην όμως η κακή σήμανση και οι ελλιπείς πληροφορίες μου με οδήγησαν σε ένα πυκνό ανηφορικό δάσος από το οποίο βγήκα μόνον όταν έφτασα στα ριζά του βράχου.

Αναγκαστικά, αναρριχήθηκα επί μία ώρα σε βράχο βαθμού δυσκολίας 3 έως 4 μέχρι την κορυφή όπου έφθασα την 13:00 και ακολούθησε κατάβαση στην Αγιάσο την 15:30 αφού ευτυχώς ένας δασοφύλακας μου έδειξε το κανονικό μονοπάτι.

Η μεγαλύτερη συγκίνηση του ταξιδιού όμως ήταν στις 9/9 η Έφεσος. Εκατοντάδες χιλιάδες έχουν προσκυνήσει τα ερείπια αυτά, τα οποία είναι ό,τι απέμεινε από την πόλη που ίδρυσε ο βασιλεύς της Μ. Ασίας Λυσίμαχος τον 3ο αιώνα π.Χ. κατά την Ελληνιστική Εποχή. Η Έφεσος στην ακμή της αριθμούσε 200.000 κατοίκους και πριν αιώνες ήταν φρούριο των Χετταίων. Δύο Έφεσοι κατακλύθηκαν από προσχάσεις και ο Λυσίμαχος (στρατηγός του Μ. Αλέξανδρου) ίδρυσε την Τρίτη, τα ερείπια της οποίας Αυστριακοί και Άγγλοι αρχαιολόγοι από το 1870 και μετά έφεραν στο φως. Τούρκοι αρχαιολόγοι στη συνέχεια κατόρθωσαν να συναρμολογήσουν κάποιους κίονες και σηκούς (στέγες) αρχαίων ναών και η προσπάθεια συνεχίζεται. Οι επιγραφές είναι όλες σχεδόν στην ελληνική, εκτός από ελάχιστες ρωμαϊκές και η τεχνοτροπία κίωνων - κτιρίων και οδών αμιγώς ελληνική. Για έναν γνώστη της Ιστορίας είναι εύκολο να καταλάβει πώς και γιατί η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μετεβλήθη μέχρι τις αρχές του 7ου μ.Χ. αιώνα σε ελληνόφωνη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Όλοι οι ιταλογενείς Ρωμαίοι της Ανατολής (των Αυτοκρατορών συμπεριλαμβανομένων) ήταν υποχρεωμένοι να ομιλούν Ελληνι-

κά προκειμένου να συνεννοηθούν με τις ανώτερες και μορφωμένες τάξεις της επικρατείας των. Η επιβολή της γλώσσας και του πολιτισμού ενός κατακτημένου λαού (του ελληνικού) επί του επικυρίαρχου λαού (του λατινικού) αποτελεί κλασική περίπτωση αφομοίωσης του κυρίαρχου από τον υποτελή, κάτι αντίστοιχο υπέστησαν οι Γόθοι (Γερμανοί) στην Ευρώπη κατά τη Μεγάλη Μετανάστευση των Λαών (5ος-6ος αιώνες μ.Χ.) και οι Μογγόλοι από τους πολιτισμένους κατακτημένους λαούς κατά τον 14ο αιώνα μ.Χ.

Εν πάση περιπτώσει η Έφεσος κατά την αρχαιότητα, προικισμένη από Έλληνες Βασιλείς και Ρωμαίους Αυτοκράτορες αποτελούσε φάρο πολιτισμού. Βουλευτήριο, θέατρο 25.000 θέσεων (το τρίτο σε μέγεθος μετά από αυτά των Συρακουσών και της Μεγαλόπολης), Ασκληπιείο (ιατρείο), ναοί και κυρίες η Βιβλιοθήκη του Ρωμαίου Διοικητή Κέλσου (διώροφο κτίριο) αποτελούν την επιτομή ενός μεγάλου πολιτισμού, κάτι που όλοι οι πραγματικοί Έλληνες οφείδουν να επισκεφθούν και το οποίο η πτωχή γραφίδα μου αδυνατεί να παρουσιάσει σε όλο του το μεγαλείο.

Την επόμενη ημέρα 10/9 ακολούθησε ανάβαση στον Κερκεζέα (υψ. 1430μ) από Μαραθόκαμπο (γραφικό χωριό 20 χλμ. δυτικά του Καρλοβασιού), όπου ο γράφων είχε την ευκαιρία με 8 ώρες πορεία να θαυμάσει την υπέροχη φύση της Σάμου.

Η μεγάλη συγκίνηση και εμπειρία όμως της Σάμου ευρίσκεται στο Ηραίο της Αγάλιας, ερείπια αρχαίων κτιρίων και κολώνες στον αρχαιολογικό χώρο του Ηραίου και ό,τι υπάρχει στο Μουσείο της Σάμου αποδεικνύουν ότι ένα από τα σπουδαιότερα ιερά όχι μόνον του αρχαίου Ελληνισμού, αλλά και όλου του αρχαίου κόσμου ευρίσκεται στη Σάμο.

Η λατρεία της Σαμακικής Ήρας μαρτυρείται από την ύστερη εποχή του Χαλκού και συγκεκριμένα από την περίοδο του μυκηναϊκού πολιτισμού (β' μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ.) και αναφέρεται στη Μητέρα Θεά τη «γεννήτρια των πάντων», την Ήρα. Στα μέσα του 6ου π.Χ. αιώνα οι αρχιτέκτονες Ροίκος και Θεόδωρος κατασκεύασαν το γιγαντιαίο ναό της Ήρας (105 μ.Χ. 55 μ.).

Οι Ρωμαίοι αργότερα κατασκεύασαν και άλλον ναό ανολόγου μεγέθους. Τόσο μεγάλη ήταν η σημασία και η φήμη του ιερού της Ήρας στον αρχαίο κόσμο που στο Μουσείο μπορεί ο επισκέπτης να δει αναθήματα και δώρα προς τη θεά από όλους τους βασιλείς της Μέσης Ανατολής (Πέρσες, Ασσύριοι, Αιγύπτιοι, Μακεδόνες, Ιλλυριοί, Βαβυλώνιοι, Φοίνικες και Κύπριοι).

Τον 4ο αιώνα μ.Χ. το Ηραίο ακολουθεί τη μοίρα πολλών αρχαίων ιερών (όπως π.Χ. της Περγάμου και της Εφέσου). Χριστιανοί Ρωμαίοι Αυτοκράτορες κατεδαφίζουν το ναό και τα μάρμαρα μεταφέρονται στη Μ. Ασία για να κοσμήσουν χριστιανικές εκκλησίες (η Αγία Σοφία είναι μία από αυτές). Παρ'

όλα αυτά το Ηραίο, μνημείο προστατευόμενο από την UNESCO ακόμη ακτινοβολεί.

Η περιπέτεια έκλεισε με ανάβαση στο όρος Αιθέρας της Ικαρίας (υψόμετρο 1040μ) όπου ο γράφων είχε την τύχη να έλθει σε επαφή με το υπέροχο, αλπικό ικαριακό ανάγλυφο.

Πυκνή ομίχλη στην κορυφή (η οποία προσεγγίζεται εύκολα από το χωριό Μαυράτο, υψόμετρο 400μ) με εμπόδισαν να συνεχίσω την πορεία βόρεια μέχρι το Μαγγανίτη, όπως είχα σχεδιάσει. Αναγκαστικά κατέβηκα από την ανατολική πλευρά της κορυφής, πλην όμως εκεί η πρόκληση και το ρίσκο ήταν μεγάλο. 900 μέτρα κατάβασης επί χαράδρας 50° κλίσης, καθαρά καταρριχτηκής που απαιτούσε χρησιμοποίηση και των τεσσάρων άκρων μέχρι το χωριό Γλαρέθο, κοντά στη θάλασσα. Καλή προσπάθεια όμως για κάποιον που έλκεται από τον κίνδυνο.

Συνιστώ εντόνως ένα προσκύνημα στα ανατολικά μνημεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και γνωριμία με τα ανεπανάληπτα τοπία των νησιών μας. Ο γράφων είχε επίσης την ευκαιρία για μια φορά ακόμη να εκτιμήσει τον απλό και ήρεμο τρόπο ζωής των νησιωτών μας που στα νησάκια τους ακούν μόνον τον απόηχο του άγχους και της σύγχρονης κρίσης.

